

Plean Gaeilge

Lurga National School

Réamhraitheas

Cé?

Comhoibriú idir an Príomhoide agus na múinteoirí agus na tuismitheoirí go leir i Scoil Lurga.

Cathain?

Tar éis laethanta inseirbhíse, shocraigh foireann na scoile seo an bplean seo a chur le chéile.

Conas?

Comhoibriú agus gach duine aontaithe leis an bplean seo a chur le chéile.

Cen Fáth?

Chun cumas cumarsáide na bpáistí a fhorbairt agus freisin is mian linn leanúnachas na teanga a chur i bhfeidhm ó rang go rang.

Cen fáth go bhfuil gá leis an bplean seo?

- Ta gá leis an bplean seo:
- Chun an curaclam a chur in oiriúint d'ar scoil agus a chur i bhfeidhm.
- Chun go mbeidh leanúnachas agus forbairt ó rang go rang tríd an scoil.
- Chun chomhthéacs a chruthú d'úsáid na teanga agus chun dearcadh dearfach a chothú i dtreo Gaeilge sa scoil.
- Ionas go mbeibh a fhios ag gach duine cad atá ar siúil tríd an scoil.
- Mar áis scoile le haghaidh múinteoirí nua/ionadaithe.
- Chun go mbeidh treoir cinnte againn i múineadh agus in úsáid na Gaeilge.

(a) Aidhmeanna

Is mian linn na haidhmeanna seo a bhaint amach:

- Gaeilge a úsáid chomh minic agus is féidir i rith an lae.
- Dearcadh dearfach i leith na Gaeilge agus spéis agus dúil inti a chothú Taitneamh agus pléisiúr a bhaint as foghlaim na Gaeilge
- Cumas éisteachta agus labhartha an pháiste a fhorbairt agus muinín chun an Ghaeilge a úsáid a chothú
- Éisteacht, labhairt, léitheoireacht agus scríbhneoireacht a fhorbairt ar bhealach comhtháite
- Feasacht teanga agus feasacht cultúr a chothú
- Muinín a bheith ag an bpáiste an Ghaeilge a úsáid.
- Go mbeadh "Gaeilge beo" sa scoil réadúil, ag baint le saol an pháiste.

(b) Fís – An plean I gcomhthéacs na scoile seo.

Ta dearcadh dearfach ag na múinteoirí I dtreo na Gaeilge sa scoil seo. Tá roinnt páiste le éagsúlacht cumais agus páistí ó chultúrtha eile sa scoil. Níl dearcadh dearfach nó cumas ag cuid de na tuismitheoirí i dtreo na Gaeilge sa timpeallacht seo.

Tá I gceist againn suim na bpáistí sa Ghaeilge a spreagadh. Athnímid go bhfuil easpa scileanna cumarsáide ag formhór na bpáistí inár scoil. Táimid chun an taithí agus na scileanna atá againn ag múineadh an Bhéarla a úsáid i múineadh na Gaeilge freisin.

(c) Ábhar an Phlean

1. Curaclam na Gaeilge

1.1 Cur chuige Cumarsáideach

Cuirtear béim ar an gcumarsáid sa scoil seo. Tuigimid sa scoil seo go bhfuil trí thréimhse I ngach ceacht Gaeilge:

An Tréimhse Réamhchumarsáide

An Tréimhse Cumarsáide

An Tréimhse Iarchumarsáide.

Bainimid úsáid sa cluiche teanga cómhra beirte, drámaíocht agus Gaeilge a úsáid go neamhfhoirmiúil timpeall na scoile chun feabhas a chur ar labhairt na Gaeilge.

1.2. Feidhmeanna Teanga

Catagóir:

- Caidreamh sóisialta a dhéanamh
- Soiléiriú a lorg I gcomhrá
- Dul I gcion ar dhuine nó ar dhaoine eile
- Dearcadh a léiriú agus a lorg
- Eolas a thabhairt agus a lorg
- Structúir a chur ar chomhrá

Is é an tuiscint atá foireann na scoile ar feidhmeanna teanga ná úsáid na teanga chun cuspóir cumarsáide a chomhlíonadh.

1.3. Comhtháthú na Snaitheanna

Tarlaíonn sé go nádúrtha go bhfuil na snaitheanna fite fuaite lena chéile. Tá béim ar labhairt ach go háirithe. Cuirimid béim ar labhairt agus éisteacht sula ndéanaimid léitheoireacht agus scríobhneoireacht.

1.4. Éisteacht

- go neamhfhoirmiúil i rith an lae; go foirmiúil i rith ceachta (m.sh. rannta, éist agus tarraing, dánta, srl)

1.5. Labhairt

- go neamhfhoirmiúil chomh minic agus is féidir i rith an lae go foirmiúil sa cheacht (m.sh. cluiche teanga, scéalaíocht, ról-ghlacadh, srl)

1.6. Léitheoireacht.

- ullmhúcháin don léitheoireacht (m.sh. rannta , pictiúrleabhair, prionta Gaeilge sa timpeallacht – ar na ballaí, lipéid ar rudaí airithe, fógraí do na páistí, ullmhúcháin don léitheoireacht: naíonáin bheaga – Rang 2

- Tús na léitheoireachta fhoirmiúil: nuair a bhíonn bonn maith faoi chumas tuisceanna agus cainte an pháiste. De ghnáth ní thosfar roimh rang 2. Scileanna léitheoireachta a fhorbairt: téacsanna agus tascanna léitheoireacht scéalta sna leabhair atá in úsáid dánta, amhráin, cur abairtí in ord, léigh agus tarraing pictiúr, srl

1.7. Scríbhneoireacht

-Tús na scríbhneoireacht – nuair a bheidh bunús maith faoi thuiscint agus faoi labhairt na teanga. De ghnáth cuirfear tús leis an scríbhneoireacht i rang 2. Tascanna scríobhneoireachta: ailt, scéalta, litir, cárta poist, srl.

1.8. Téamaí, Stráiteis agus Módhanna Múinte

Téamaí:

Is comthéacs iad na téamaí seo chun na feidhmeanna teanga a mhúineadh. Beidh an ábhar teagasc bunaithe ar an teamaí ionas go mbeadh nasc idir an fhoghlaim agus saol laethúil an pháiste. Ni miste don mhúinteoir topaicí a roghnú as na teamaí agus iad a leathnú amach chun ábhar atá speisiúil don pháiste a úsáid.

Mé féin, Sa Bhaile, An Scoil, Bia, An Téilifis, Siopadóireacht, Caitheamh Aimsire, Éadaí, An Aimsir, Ócáidí Speisialta.

Is iad na sé **módhanna** is éifeachtaí a úsáidtear ná:

- An módh díreach – m.sh. seo ríomhaire
- Módh na sraithe – m.sh. Deirigh mé ar maidin, Ghlan mé mo fhiacra
- Módh na lánfhreagartha gníomhaí – Éist & dean: cuir suas do lámh
- An módh closabhartha – m.sh. Éisteacht le nuacht, cluiche biongó
- An módh closamhairc – m.sh. Deilbhíní, fiseáin, pictúir.
- Módh na ráite – m.sh. Is mise Tomás...abair é (agus agallamh ar siúl)/Is maith liom úll...abair é

Is iad seo leanas na **stráiteisí** is coitianta a úsáidtear:

- Agallaimh mar ionchur d'imirteoirí rólanna
Cluichí teanga
Tascanna agus fadhbanna
- Druileanna
- Drámaíocht
- Fiseáin
- Scéalaíocht
- Filíocht: rannta, dánta, amhráin, rabhlóga, tomhais
- Agallamh (comhrá beirte)
- Seanfhocail
- Scéalaíocht

1.9. Gaeilge Neamhfhoirmiúil – úsáid na Gaeilge i rith an lae:

Déanfaimid iarracht sa scoil seo an Ghaeilge a úsáid:

- Chomh minic agus is féidir, ar maidin, i rith an lae, am paidreacha, am rolla, ag am lóin, ag dul abhaile, sa halla, sa chlós
- Teachtaireachtaí
- Bainistíocht ranga
- Prionta sa timpeallacht – Fógraí comharthaí abairtí

1.10. Tús na léitheoireachta agus na scríobhneoireachta

Cuirfeadh tús leis an léitheoireacht agus scríobhneoireacht go foirmiúil i Rang a Dó. Beidh clár cuimsitheach réamhléitheoireachta agus scríobhneoireachta á leanúint.

a) **Tús na léitheoireachta: Rang 2**

1. **Ag cothú spéise:**

- An múinteoir ag léamh os ard: Léitheoireacht a shamhlú mar dhea-léitheoir ag léamh scéalta agus dánta tarraingteachta
- Nuacht phearsanta mar scéal – bunaithe ar theanga na bpáistí
- Leabhair mhóra (gan aon rud scríofa)
- Srachfheachaint ó am go ham ar réimse leathan d'ábhar léitheoireachta

- Clár cuimsitheach réamhléitheoireachta a leanúint.
- Taithí a fháil ar an bhfocal scríofa sa timpeallacht, go háirithe sa seomra rang agus é a leamh go tuisceanach, trí fógraí, lipéid, anim an pháiste
- An ceangal ata idir litreacha agus fuaimeanna na Gaeilge a aithint
- Fogar luach na litreacha
- Na consain “I spy” Cuid de (b) Gutaí..... a e l o u cuid de(c) Gutaí..... Á é í ó ú

2. Ag Tuiscint Teanga

- A thuiscint gur gíomhaíocht í an léitheoireacht ar féidir í a roinnt le daoine eile.
- Stór de ghnáthfhocail inléite a chur le chéile óna t(h)aithí ar theács sa timpeallacht agus ar leabhair.
- Focail a aithint trí leideanna a úsáid
- A bhfuil á léamh aici a thuiscint

3. Ag Úsáid Teanga

- Leabhair mhóra: Léitheoireacht a chleachtadh trí leabhair mhóra a leámh in éineacht leis an múinteoir.
- Léitheoireacht fheidhmiúil a dhéanamh l gcluichí léitheoireachta
- Léigh agus tarraing m.sh *Tá an cat dubh faoin mbord.*
- Dánnta, rannta, amhráin ata ar eolas.

(b)Scríbhneoireacht – Tús Na Scríobhneoireachta. RANG a DÓ

1. Ag Cothú Spéise

- Taitneamh a bhaint as gníomhaíochtaí oiriúnacha scríobhneoireachta a chothaíonn féinmhuinín
- Taithí a fháil ar atmaisfear ranga a léiríonn meas ar an bhfocal scríofa agus a thugann luach do dhea-iarrachtaí scríobhneoireachta.
- Aischothú dearfach a fháil ar obair phearsanta.

2. Ag Úsáid Teanga

- An Múinteoir a fheicéail ag scríobh agus i/e ag baint sásaimh as
- Cabhair a lorg ón múinteoir
- Lipéid, comharthaí agus fógraí a chóipéail agus a scríobh
- A hainm féin a scríobh
- Pictúir a tharraingt de rudaí a thaitníonn ó nach dtaitníonn lei agus lipéid a chur orthu
- Pictúir a tharraingt a léiríonn mothúcháin agus lipéid a chur Leo
- Liosta focal a scríobh
- Abairtí a chóipéail, a iomlánú agus a scríobh

- Abairtí simplí aonair a scríobh
- Scríobh faoi phictúir
- Cleachtaí peannaireachta a dhéanamh

1.11 Filíocht

Filíocht Naíonáin Shóisearacha agus Naíonáin Shinsearacha

- Stráiteisí
- Geatsaíocht
- Mím/Drámaíocht
- Réamhobair (Foclóir)
- Ceisteanna
- Ealaín
Éisteacht le téipeanna agus le dlúthcheirnín
- Rannta le hathrá agus le haithris
- Rímeanna
- Dánta faoin ábhar éagsúla
- Rithim a aithris (ag bualadh bos)
- Tríocha in aghaidh na bliaina
- Bunaithe ar théamaí (Bua Na Cainte)

Fearas

- Bua na Cainte
- Puipéid/ Puipéid láimhe

Rang1 – Rang6

Stráiteisí

Rithim a bhualadh amach

- Athrá agus aithris
- Pictiúr a dhearcadh
- Dráma nó mím a chruthú

Cnuasach Fhilíochta

Cinn as "Bua na Cainte" agus dánta eile oiriúnacha

1.12 Drámaíocht agus Agallaimh

- Comhrá beirte
- Bunaithe ar na téamaí sa churaclam

- Bunaithe ar ghnáth shaol na daltaí
- Bunaithe ar Fhilíocht
- Drámaí Breise – Bunaithe ar “Bua na Cainte” – nó drámaí simplí eile ón leabhar, m.sh. Tomas na hOrdóige I “Scéalta Eile” le Nóirin Ní Nuadhán
- Drámaí bunaithe ar giotaí ó Bun Go Barr, Maith Thú, Craic le Litriú srl.

Rang 1 agus Rang 2

- Agallaimh idir beirt nó triúr níos fusa sna ranganna seo
- Bunaithe ar na teamaí sa churaclam nua
- Bunaithe ar ghnáth shaol na daltaí

Rang 3- Rang 6

Éisteacht:

- Dánta
- Scéalta
- Amhráin
- Sceitsí/dramaí
- Rabhlóga
- Cluichí teanga a éilíonn éisteacht agus tuiscint agus gníomhaíochtaí simplí, mar shampla;
- Ag éisteacht agus at aitaint/taispeáint
- Ag éisteacht agus ag aimsiú
- Ag éisteacht agus ag meatséail
- Ag éisteacht agus ag dathú
- Ag éisteacht agus ag tarraing pictiúr
- Ag éisteacht agus ag leanúint treoracha
- Ag éisteacht agus ag leanúint treoracha
- Ag éisteacht agus déanamh míme
- Ag éisteacht agus ag freagairt – tráth na gceisteanna
- Ag éisteacht agus ag clarú le tic
- Ag éisteacht agus ag breacadh nótaí
- Ag éisteacht agus ag déanamh gníomharta a bhaineann leis na céadfaí agus na mothúcháin.

Labhairt

- Dánta
- Scéalta
- Amhráin
- Ról-ghlacadh/sceitsí/drámaí
- Nuacht
ag cumadh abairtí
- Cluichí teanga agus gníomhaíochtaí simplí a éilíonn labhairt fheidhmiúil mar shampla

- Ag aithint/taispeáint agus ag labhairt
- Ag aimsiú agus ag labhairt
- Ag meatséail agus ag labhairt
- Ag ghiomhú agus ag labhairt
- Ag liostú
- Ag tabhairt cuntas ar phictúir mar shampla “Aimsigh na Difríochtaí”
- Ag cur agus ag freagairt ceisteanna
- Ag tabhairt treoracha
- Focail frothchiallach
- Cluichí boird
- Tomhais
- Rabhlóga
- Cleachtaí teanga agus fograíochta a chabhraíonn leis an liofacht
- Beannachtaí
- Gramadach
- Logainmneacha

Léitheoireacht

Cluiche teanga a éilíonn leitheoireacht fheidhmiúil mar shampla:

- Ag léamh agus ag meatseáil
- Ag léamh agus ag déanamh míme
- Ag léamh agus ag dathú
- At leamh agus ag tarraing pictiúr
- Ag léamh agus ag insint
- Ag léamh agus ag tomhais puzail
- Ag léamh agus ag leanúint treoracha
- At léamh agus ag clarú eolais
- Cluichí boird

Ábhar leathan léitheoireachta mar shampla

- Scéalta
- Dánta
- Páipeir ghrinn
- Biachláir
- Amchlár
- Clár do cluichí/dhramaí
- Cártaí breithlá
cuireadh do chóisir
- Póstaeir
- Fógraí
- Comharthaí bóthair

Na fuaimeanna a dhéanann litreacha

2.3 Éagsúlacht Cumais:

Sa scoil seo déanfaimid iarracht freastal ar éagsúlacht cumais na bpáistí trí éagsúlacht na módhanna múinte agus na stráiteisí. Glacann gach páiste sa scoil páirt sa cheacht Gaeilge.

2.4 Comhthathu le hAbhair eile:

Déanfaimid gach iarracht roinnt Gaeilge a úsáid chomh minic agus is féidir in ábhair difriúla i rith na bliana, m.sh. amhráin sa cheol, sa chorpoideachas m.sh. cluichí, damsha, san Ealaín, sa Stair agus sa Tíreolaíocht, drámaíocht trí Ghaeilge, matamatic m.sh. uimhreas agus áireamh.

2.5 Measúnú

Is fiú measúnú leanuúach a dhéanamh ar na scileanna teanga go léir ionas go mbeidh an múinteoir in ann pleanáil cuí a dhéanamh. Seo iad na huirlisí a bheidh in úsáid againn:

- Liosta na bhFeidhmeanna Teanga ar an mballa i seomra ranga – an bhfuil na páistí in ann iad a úsáid i gcomhthéacsanna difriúla, faoi topaicí eile?
- Dírbhreathnú an mhúinteora
- Treoracha a leanúint
- Tascanna agus trialacha déanta ag an múinteoir. Páirt a ghlacadh sa cluiche.
- Bailuíchán d'obair agus do thionscadail an pháiste, fuíoll leabhair.
- Scúdaithe
- Ábhair éagsúla m.sh. Nollaig, bia, éadaí, srl a aithint agus ainmniú.

2.6 Forbairt Foirne

- Cruinniú múinteoirí i ngrúpaí beaga i rith na bliana
- Freastail ar cúrsa inseirbhíse curtha ar siúl on Roinn Oideachais ó am go ham

2.7. Comhionnas

- Nil éagsúlacht idir na torthaí a bhaineann buachaillí agus caillíní amach sa Ghaeilge sna Naíonáin.

Scribhneoireacht:

Cleachtaí peannaireachta mar shampla:

- Focail
Abairtí
- Liostaí focail
- Lion na bearnaí, mar shampla: Abairtí a n-iomlánú ; téacsanna a n-iomlánú
- Nuacht shimplí
- Dialanna

Scribhneoireacht fheidhmiúil mar shampla:

- Cártaí d'ócaidí speisialta
- Cuirí
- Puzail agus cluichí focal
- Bolgain chainte I gcartúin á líonadh isteach
- Focail a chur in abairtí
- Abairtí spraoi á gcumadh
- Abairtí aonair agus cuntais níos faide a scríobh faoi phictúir
- Focail cháilithe á n-úsáid
- Abairtí simplí a gceangal le chéile
- Freagraí á scríobh ar cheisteanna ar ábhar na léitheoireachta
- Cleachtaí a bhaineann le cur síos a dhéanamh céim ar chéim
- Cleachtaí poncaíochta
- Cleachtaí foghraíochta agus litrithe
- Scéalta

2. Pleanáil Eagraíochta

2.1 Pleanail an Mhuinteora:

Scéim coicíse, pleanáil fadthéarmach agus pleanáil gearrthéarmach.

Sceim teárma/bliana

Cúntas míosúil ag deireadh gach mí

2.2 Áiseanna:

Feach Augisín 8

Bainimid úsáid as an téascleabhar “Bua na Cainte” sna ranganna go léir

Luaschartaí

Riomhairí

Bréagáin agus bosca éadaí samlaíochta I gcomhair imirt I rólanna

- Níl éagsúlacht ann ó thaobh dearcadh de.
- Leanann páistí o chultúir éagsúla an curaclam céanna is a dhéanann na páistí eile.

CRITÉIR RATHÚLACHTA (LENA MDEANFAR AN POLASÁÍ A MHEAS)

- Pleanáil na múinteoirí bunaithe ar an bplean
- An plean curtha i bhfeidhm i ngach rang
- Aiseolas maith ó na muinteoirí, tuismitheoirí agus daltaí.

Cur i bhfeidhm

- (A) Rólanna agus freagracht:
Na múinteoirí go léir agus an Príomhoide
- (B) Spriochdhátaí leis an bplean a chur i bhfeidhm
A dhéanamh cheana féin.

Athbreithniú

- A. Rólanna agus freagracht: Rólanna na múinteoirí go léir agus an Príomhoide – Tá ról speisialta ag múinteiro amháin í bhfeighil athbreithniú agus fearas.
- B. Spriochdháta don athbreithniú
Gach bliain sa tréimhse deireannact. Athbhreithniú iomlán arís i 2025 nó níos luaithe má tá gá leis.

Daingniú agus Cumarsaid

Cuireadh an plean seo in oiriúint ag Bord Bainistíochta na scoile seo ag cruinniú an Bhoird.

Signed: Paul Walsh

Chairperson

Date 8/6/2023